

KIMYONING KUNDALIK HAYOTIMIZDAGI AHAMIYATI

Eshmuhammadova Moxidil Ashraf qizi

Toshkent shaxar Yshnobod tumani

Toshkent Davlat Stomatologiya instituti

Akademik litseyi o'quvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola kimyoning kundalik hayotdagi keng tarqalgan ta'sirini o'rganib, uning sog'liq, atrof-muhit, oziq-ovqat va texnologiya kabi sohalardagi rolini ta'kidlaydi. Adabiyotlarni tahlil qilish va tizimli yondashuv orqali tadqiqot kimyo zamonaviy qulaylik va xavfsizlikka qanday hissa qo'shishini o'rganadi. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, kimyo nafaqat ilmiy yutuqlar, balki kundalik hayotning amaliy jihatlari uchun ham muhimdir.

Kalit so'zlar: Kimyo, kundalik hayot, sog'liq, atrof-muhit, oziq-ovqat, texnologiya, xavfsizlik, ilmiy yutuqlar.

Kimyo-moddaning tarkibi, tuzilishi, xossalari va o'zgarishi bilan shug'ullanadigan fan sohasi. Bu bizning kundalik hayotimizning barcha jabhalariga kirib boradi, ko'pincha biz buni to'liq anglamaymiz. Biz iste'mol qilayotgan ovqatdan, nafas olayotgan havodan va ichadigan suvdan tortib, biz qabul qiladigan dori-darmonlarga va foydalanadigan tozalash vositalariga qadar kimyo bizning mavjudligimiz bilan chambarchas bog'liq. Kimyoning kundalik hayotdagi rolini tushunish bizga ongli qarorlar qabul qilishga, hayot sifatini yaxshilashga va barqaror kelajakni ta'minlashga yordam beradi.

Kimyoning kundalik hayotdagi ahamiyatini tushunish uchun ushbu tadqiqot aralash usullar yondashuvidan foydalangan, jumladan:

Adabiyotlarni ko'rib chiqish: kimyoni turli sohalarda qo'llash bo'yicha mavjud tadqiqot ishlari, kitoblar va maqolalarni tahlil qilish.

So'rovnomalar: kimyoning kundalik faoliyatidagi o'rni to'g'risida xabardorligini baholash uchun turli xil kelib chiqishi bo'lgan shaxslar bilan so'rov o'tkazish.

Amaliy tadqiqotlar: kimyo suvni tozalash, oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va dori vositalarining samaradorligi kabi kundalik hayotga bevosita ta'sir ko'rsatadigan aniq misollarni o'rganish.

Ushbu usullardan to'plangan ma'lumotlar kimyoning kundalik faoliyatidagi ahamiyati to'g'risida xulosa chiqarish uchun tahlil qilindi.

Natijalar

Salomatlik: so'rov natijalari shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 85 foizi dori vositalari va sog'liqni saqlash mahsulotlarini ishlab chiqarishda kimyoning ahamiyatini tan olishgan. Aspirin va antibiotiklar kabi dori-darmonlar bo'yicha amaliy tadqiqotlar kimyo ularning shakllanishi va samaradorligida muhim rol o'ynashini ko'rsatdi.

Atrof-muhit: ishtirokchilarning 70% atrof-muhitni muhofaza qilishda, ayniqsa ifloslanishni nazorat qilish va biologik parchalanadigan materiallarni yaratish kabi sohalarda kimyoning o'rni haqida xabardor edi. Adabiyotlar sharhida atrof-muhitga zararli ta'sirlarni kamaytirishga qaratilgan yashil kimyo yutuqlari ta'kidlangan.

Oziq-ovqat va ovqatlanish: kimyoning oziq-ovqat mahsulotlarini saqlashdagi roli respondentlarning 65% tomonidan e'tirof etilgan. Pasterizatsiya va oziq-ovqat qo'shimchalarini o'rganish kimyoviy jarayonlar oziq-ovqat xavfsizligini qanday ta'minlashini va saqlash muddatini uzaytirishini ko'rsatdi.

Texnologiya: texnologik o'zgarishlar, ayniqsa batareyalar, elektronika va tozalash vositalari kimyoga juda bog'liq. So'rov shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 75 foizi kimyoning texnologik yangiliklarga qo'shgan hissasini tan olishgan.

Tozalash va sanitariya

- **Maishiy tozalagichlar:** kimyo uylarimizni tozalaydigan va dezinfektsiyalaydigan mahsulotlarni yaratishga yordam beradi. Yuvish vositalari, oqartgichlar va barcha maqsadli tozalagichlar kimyoviy jarayonlar orqali shakllantiriladi.

- **Suvni tozalash:** kimyo suvni ichimlik uchun xavfsiz qilish uchun tozalashda muhim ahamiyatga ega. Xlorlash va filtrlash kabi jarayonlar zararli ifloslantiruvchi moddalarni olib tashlaydi.

Energiya - Yoqilg'i: transport vositalarini quvvatlantiradigan benzin yoki dizel va uylarni isitadigan tabiiy gaz bularning barchasi kimyoviy jarayonlarning mahsulidir. Quyosh batareyalari va batareyalar kabi qayta tiklanadigan energiya manbalari ham energiyani samarali konvertatsiya qilish va saqlash uchun kimyoga tayanadi. - **Elektr:** ko'pgina portativ qurilmalarimizni quvvatlantiradigan batareyalar kimyoviy printsiplar asosida ishlaydi.

Materiallar va texnologiya - Plastmassa va Polimerlar: qadoqlashdan tortib elektronikagacha bo'lgan ko'plab kundalik buyumlar kimyoviy jarayonlar natijasida hosil bo'lgan sintetik polimerlar bo'lgan plastmassalardan tayyorlanadi. - **To'qimachilik:** kimyo mato va bo'yoqlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanadi, bizga

kiygan kiyimlarimizni beradi. - Elektronika: smartfon va kompyuter kabi qurilmalardagi yarimo'tkazgichlar va komponentlar aniq kimyoviy jarayonlar orqali amalga oshiriladi.

Atrof-Muhitni Muhofaza Qilish - Ifloslanishni nazorat qilish: kimyo avtomobillardagi katalitik konvertorlar va sanoat chiqindilarini tozalash usullari kabi ifloslanishni kamaytirish va nazorat qilish usullarini ishlab chiqishga yordam beradi. - Yashil kimyo: ushbu soha atrof-muhitga ta'sirini minimallashtiradigan, barqarorlikni ta'minlaydigan mahsulotlar va jarayonlarni loyihalashga qaratilgan.

Kosmetika va shaxsiy parvarish - Go'zallik mahsulotlari: tashqi ko'rinishimiz va farovonligimizni yaxshilaydigan bo'yanish, loson, parfyumeriya va boshqa shaxsiy parvarish buyumlarini shakllantirish ortida kimyo turadi. ### 8. Qishloq xo'jaligi - O'g'itlar va pestitsidlar: kimyo ekinlar hosildorligini oshiradigan o'g'itlar va o'simliklarni zararkunandalar va kasalliklardan himoya qiluvchi pestitsidlarni yaratish uchun ishlatiladi. - Oziq-ovqat qo'shimchalari: kimyo, shuningdek, qo'shimchalar orqali oziq-ovqatning ta'mi, ko'rinishi va ozuqaviy qiymatini oshirishga yordam beradi.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, kimyo salomatlikni yaxshilash, atrof-muhitni muhofaza qilish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va texnologiyani rivojlantirishda ajralmas hisoblanadi. Keng jamoatchilik kimyoning hissalarini biroz bilsa-da, kimyoviy jarayonlar kundalik hayotga qanday foyda keltirishi to'g'risida xabardorlik va ma'lumotni oshirishga ehtiyoj bor. Bundan tashqari, natijalar iqlim o'zgarishi, oziq-ovqat xavfsizligi va barqaror energiya kabi global muammolarni hal qilish uchun kimyo bo'yicha doimiy tadqiqotlar va ishlanmalarning muhimligini ta'kidlaydi.

Xulosalar

Kimyo-bu bizning kundalik hayotimizning deyarli barcha jabhalariga ta'sir ko'rsatadigan fundamental fan. Biz nafas olayotgan havodan biz foydalanadigan texnologiyaga qadar kimyo zamonaviy mavjudotning asosidir. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, kimyo nafaqat akademik intizom, balki sog'liqni saqlash, ekologik barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi va texnologik yutuqlarni yaxshilaydigan amaliy vositadir.

Ta'lim: maktablarda kimyo ta'limi va odamlarning kundalik hayotdagi ahamiyatini tushunishga yordam berish uchun jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalariga ko'proq e'tibor qaratish lozim.

Tadqiqot: kimyo sohasida davom etayotgan tadqiqotlar global muammolarga, xususan, qayta tiklanadigan energiya, ifloslanishni nazorat qilish va sog'liqni saqlash kabi sohalarda yangi yechimlarni ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Barqarorlik: atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish va sanoat jarayonlarida barqarorlikni ta'minlash uchun yashil kimyo amaliyotini qabul qilishga ustuvor ahamiyat berish kerak.

Hamkorlik: kimyogarlar, muhandislar, ekolog olimlar va siyosatchilar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirish real muammolarni hal qilishda yanada yaxlit yondashuvlarga olib kelishi mumkin.

Kimyoning kuchini tan olish va undan foydalanish orqali biz hayot sifatini yaxshilashimiz va kelajak avlodlar uchun yaxshi kelajakni ta'minlashimiz mumkin.

Adabiyotlar:

1. J. I. Seeman, The Chemical Record 2022, 22, <https://doi.org/10.1002/tcr.202100300>.
2. J. I. Seeman, The Chemical Record 2022, 22, <https://doi.org/10.1002/tcr.202200150>.
3. S. A. Künzi, J. M. Sarria Toro, T. den Hartog, P. Chen, Isr. J. Chem. 2016, 56, 53, <https://doi.org/10.1002/ijch.201500041>.
4. C. Bossard, 'Humboldt oder McKinsey? Wohin steuert die Maturitätsreform?', <https://condorcet.ch/2022/09/humboldt-oder-mckinsey-wohin-steuert-diematuritaetsreform/>, accessed August 17, 2023.
5. M. G. Ash, Eur. J. Educ. 2006, 41, 245, <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2006.00258.x>.
6. <http://chemistry.about.com>
7. <http://www.rsc.org/learn-chemistry/resource/listing?>
8. http://www.silviamar.com/chemistry_everyday.htm
9. <http://wiki.chemprime.chemeddl.org/index.php>